

Салига Н.

Канд. пед. наук,

доцент кафедри педагогіки імені Б. Ступарика,

ДВНЗ “Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника”,

м. Івано-Франківськ, України,

natalii58@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ НАДБАНЬ ЕТНОПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті висвітлюється розвиток педагогічної культури, важливість виховного аспекту у формуванні особистості майбутніх педагогів.

Ключові слова: освіта, педагогічна культура, етнопедагогіка; виховний аспект.

У підготовці майбутніх вчителів педагогічна культура займає особливе місце, адже вона характеризує творчу діяльність майбутнього вчителя як вихователя і педагога. Суттєвий внесок у розробку культурологічного підходу до формування особистості педагога зробили дослідження В. Володько, О. Гуценка, С. Мельничук, І. Шевченко та ін.

За останні роки розгорнулась активна робота з використання ідей народної педагогіки в процесі навчання і виховання студентів. Народні традиції і звичаї стали предметом детального дослідження вчених – філософів, соціологів, етнографів, психологів, педагогів.

Важливе значення у педагогічній культурі майбутнього вчителя

відіграє етнічний компонент. Заслуговує на увагу теоретичне обґрунтування системи національного виховання (М. Євтух, П. Ігнатенко, Ю. Руденко, М. Стельмахович); доповнення загальнопедагогічних принципів елементами народної педагогіки (О. Вишневський, О. Любар, Г. Філіпчук). Проблемі вивчення можливостей використання національних традицій у виховній роботі присвячено ряд досліджень (А. Гончарова, О. Павленко та ін.). На важливості етнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя та формування в нього етнопедагогічної культури акцентували увагу В. Кузь, В. Мосіяшенко, В. Ніколаєв, М. Харитонов та ін.

Вчені переконані, що використання у професійній підготовці вчителя надбань етнопедагогіки, знань етнокультурних традицій конкретного регіону відіграє важливу роль у формуванні педагогічної культури майбутніх педагогів, сприяє розвитку їхньої національної самосвідомості.

Адже високий рівень освіти та фахової підготовки передбачає, окрім іншого, сформованість етнопедагогічної культури майбутнього вчителя. Остання є складною інтегральною властивістю особистості майбутнього педагога, що дозволяє йому організувати педагогічну діяльність з урахуванням етнопедагогічних традицій та етнокультурних особливостей вихованців.

Експериментальна робота по формуванню педагогічної культури у студентів засобами народної педагогіки проводилась на базі Педагогічного інституту ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. В експерименті брали участь студенти У курсу, щонавчаються за спеціальністю “Початковенавчання”.

Виховний аспект роботи був спрямований на виховання у студентів почуття патріотизму, громадянськості, шанобливого ставлення до людей різних національностей, до їх культурних надбань, на формування у майбутніх педагогів культури міжетнічного спілкування. Цей аспект реалізується у цілеспрямованій виховній роботі зі студентами в умовах педагогічного університету та в тісній взаємодії з представниками

національних меншин (організація народних свят, фестивалів культури етнічних груп, фольклорних гуртків тощо).

Метою практичного аспекту було створення умов для самореалізації майбутніх педагогів як професіоналів у поліетнічному середовищі через педагогічну практику у закладах освіти, реальну участь у культурному житті етнічних груп.

Виходячи зі специфіки навчально-виховного процесу в Педагогічному інституті в умовах поліетнічного середовища, його організацію уможливають нормативне та методичне забезпечення, засоби, форми та методи етнокультурної роботи, культурологічні зв'язки з національними меншинами конкретного регіону України, активна взаємодія викладачів, студентів з представниками етнічних груп.

Нормативне та методичне забезпечення надає чіткої організаційної та функціональної спрямованості процесу формування етнокультурної культури студентів. Воно опирається на сучасні наукові досягнення і основні нормативні документи України.

Позитивна результативність процесу формування культури студентів досягається за рахунок педагогічної взаємодії. Це явище ми розуміємо як процес формування суб'єктивного та когнітивного досвіду суб'єктами процесу навчання, виховання та спільної практичної діяльності, спрямованого на формування етнокультурної компетентності студентів.

Загальні результати показали, що сучасний стан етнокультурної культури майбутніх педагогів не відповідає вимогам, висунутим суспільством до спеціалістів, покликаних працювати в умовах гірської школи. Студенти не могли дати правильної відповіді. Основними недоліками професійно-педагогічної підготовки студентів у межах цієї проблеми є відсутність морально-психологічної установки та чіткої орієнтації студентів щодо використання етнокультурних традицій певного регіону у навчанні і вихованні дітей: поверхові знання духовної і матеріальної культури етнічних груп; недостатня усвідомленість значення особливостей поліетнічного

середовища для організації навчально-виховної роботи на засадах етнокультури гірських районів, бідність уявлень студентів про національно-духовне багатство лемків, бойків, гуцулів тощо.

На жаль, сучасний стан етнопедагогічної культури майбутніх педагогів не відповідає вимогам, висунутим суспільством до спеціалістів, покликаних працювати в поліетнічному середовищі. Відсутня цілісна методика цілеспрямованого навчання майбутніх педагогів за умови знання та використання етнокультурних традицій різних етносів у навчально-виховній роботі, недостатньо окреслені шляхи формування етнопедагогічної культури студентів на різних етапах навчання в інституті.

Усунення цих недоліків у практичній роботі вчителя початкових класів та пошук шляхів підвищення рівня етнопедагогічної культури студентів передбачило необхідність впровадження в практику роботи Педагогічного інституту ряду заходів. Їх основними завданнями було, в першу чергу, зацікавлення майбутніх педагогів вивчати етнічну культуру (матеріальну, духовну) бойків, лемків, гуцулів, які проживають на території Івано-Франківської області і з якими доведеться працювати в майбутньому, створити умови для усвідомлення студентами педагогічного значення етнокультурних традицій у власному духовному розвитку та розвитку підростаючого покоління.

Виходячи з того, що етнопедагогічна культура є складним, інтегрованим утворенням, яке піддається цілеспрямованому розвитку і вдосконаленню в рамках навчально-виховного процесу вищого навчального закладу, в процесі дослідження застосовувались різні форми роботи: проблемні лекції, засідання “круглого столу”, співпраця з інформаційно-культурними центрами лемків, бойків, зустрічі з представниками цих груп. Великої уваги у цьому аспекті заслуговують виховні години, які носили інформаційний та проблемний характер (“Культурні традиції лемків”, “Національне розмаїття Бойківщини” та ін.), на яких обговорювати питання різноманітності культур, доводили студентам, що культурні здобутки кожного

етносу мають важливе значення в житті українців безпосередньо і у вихованні дітей зокрема.

Студенти відвідували фестивалі культури бойків, лемків, гуцулів, які вже стали традиційними. Так майбутні педагоги мали можливість ознайомитись з їх пісенно-танцювальною творчістю та їх культурно-побутовим життям.

Важливим моментом у формуванні етнопедагогічної культури студентів є включення елементів етнокультури до змісту спецдисциплін та педагогічної практики, створення наукових гуртків та проблемних груп, написання курсових, дипломних та магістерських робіт. Все це поглиблює знання студентів про культури різних етнічних груп.

На нашу думку, доцільним було б викладання в Педагогічному інституті спецкурсу “Етнокультура бойків, лемків та гуцулів”, який був би педагогічно-адаптований за змістом до основ етнокультурної діяльності педагога, оскільки поєднував би у собі сполучення різних галузей знань: етнографія, педагогіка, народознавство і т.п. Читання такого спецкурсу дозволило б організувати систематичне засвоєння знань про етнокультурні традиції, побут, звичаї, історичне минуле лемків, бойків, гуцулів, виробити вміння застосовувати ці знання в практичній діяльності. Це б сприяло формуванню у майбутніх педагогів практичних вмінь (організаторських, комунітативних, гностичних тощо) етнокультурної роботи, виховувало б шанобливе ставлення до цих етнічних груп. Програма спецкурсу повинна передбачати і самостійну роботу студентів. Наприклад, написання рефератів за темами “Традиційний лемківський одяг та історія його формування”, “Виховне значення родинно-побутових звичаїв та обрядів”, „Інтер’єр бойківської (лемківської) оселі”; розробка конспектів занять за темами (“Народна символіка лемків (бойків)”, “Традиційні страви бойків(лемків) та ін.), виготовлення карт з описом народних ігор бойків (лемків), гуцулів. Такі завдання сприяли б оволодінню майбутніми педагогами вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці.

Список використаних джерел:

1. Володько В. М. Основні проблеми підготовки майбутнього вчителя / В. М. Володько // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 2. – С. 89-98.
2. Гуренко О. І. Впровадження технології формування етнокультурної компетентності студентів у практику роботи педуніверситету / О. І. Гуренко // Педагогіка. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). 2004. – № 2. – Бердянськ: БДПУ, 2004. – 202 с.
3. Капля А. М. Характеристика методів виховання та самовиховання у полікультурному освітньому просторі / А. М. Капля // Збірник матеріалів Міжнародного конгресу – IV Слов’янські педагогічні читання. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2015. – С. 159-160.
4. Кузь В. Г. Українська козацька педагогіка і її духовність / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. – Умань, 1995. – 116 с.
5. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка / В. А. Мосіяшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 174 с.
6. Руденко Ю. Д. Українська козацька педагогіка: Витоки. Духовні цінності. Сучасність / Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. – К. : МАУП, 2007. – 384 с.
7. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: навч. метод. посіб. / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.

N. Salyga. The use of ethnopädagogy achievements in forming pedagogical culture of future teachers.

Summary

The article highlights the development of educational culture, the importance of the educational aspect in the formation of personality of future teachers.

Keywords: education, pedagogical culture, ethnopädagogics, educational aspect.